

2025-11-13

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: MSN-2025-00235

Kontrollplan enligt livsmedelslagstiftningen 2026

Förslag till beslut

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden antar förslag till kontrollplan enligt livsmedelslagstiftningen 2026, enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 13 november 2025.

Sammanfattning av ärendet

Myndigheter som ansvarar för livsmedelskontroll ska fastställa en kontrollplan inför varje år. Kontrollplanen omfattar de arbetsuppgifter som lagen kräver, bemanning, inriktning, prioriteringar samt en beskrivning av hur livsmedelskontrollen ska följs upp och utvärderas. Under 2026 kommer 4,2 årsarbetskrafter, fördelade på 5 inspektörer, att arbeta med livsmedelskontroll. Den totala tiden för livsmedelskontroll är cirka 4 900 timmar som fördelas mellan planerad kontroll, händelsestyrd kontroll samt övergripande arbete.

Förslag till kontrollplan för år 2026 finns i bilaga 1 till tjänsteskrivelsen.

Ärendet

Livsmedelskontroll regleras av lagstiftning

Enligt livsmedelslagstiftningen ska myndigheter som ansvarar för offentlig livsmedelskontroll fastställa en kontrollplan som beskriver hur kontrollarbetet ska utföras. Kontrollplanen ska följa den nationella kontrollplanen (NKP). Den nuvarande planen gäller till årsskiftet, då en ny kontrollplan för perioden 2026–2029 träder i kraft.

Kontrollplanen ska vara riskbaserad och inkludera de arbetsuppgifter som krävs enligt lagstiftningen, bemanningen för kontrollen, verksamhetens inriktning samt eventuella prioriteringar. Den ska även innehålla en beskrivning av hur planen ska följas upp och hur verksamheten ska utvärderas. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden (MSN) är den instans som fastställer och beslutar om innehållet i kontrollplanen.

Livsmedelskontrollen ska enligt lag vara riskbaserad, ändamålsenlig, likvärdig, rättssäker och ha effekt. För att säkerställa en enhetlig bedömning strävar livsmedelsinspektörerna efter samsyn i sina bedömningar, vilket minskar risken för olika tolkningar. Effekten av tillsynen mäts genom att genomföra samma projekt hos samma verksamheter flera år i rad, vilket gör det möjligt att jämföra och följa upp resultatet över tid. Till exempel är ett återkommande projekt där kvaliteten på fritureolja kontrolleras hos restauranger, pizzerior och grillkiosker. Resultaten visar att tillsynen har haft effekt, då kvaliteten på fritureoljan har förbättrats år efter år.

Målet med den offentliga livsmedelskontrollen är att konsumenterna ska få säkra livsmedel och inte blir lurade eller vilseledas. Det är också viktigt att både verksamheter och konsumenter har förtroende för kontrollen och upplever den som meningsfull. Verksamhetsutövarna informeras även om hur de kan påverka sin kontrollfrekvens. Genom att ha en bra egenkontroll och etablerade rutiner för att upprätthålla hög livsmedelssäkerhet kan verksamheter minska risken för avvikelser vid tillsynen. Om alla kontrollområden bedöms vara utan avvikelser, kan detta leda till en lägre kontrollfrekvens tack vare god efterlevnad.

Livsmedelskontrollerna är i de flesta fall oanmälda och kan genomföras via inspektion, revision och provtagning. En kontroll kan även vara förannmäld eller utföras digitalt. Vid kontrollerna granskas bland annat rengöring, hygien, temperatur, utbildning, underhåll, märkning och spårbarhet. Information till kund som till exempel märkning på menyer och etiketter har blivit ett allt viktigare kontrollområde de senaste åren, liksom insatser mot livsmedelsfusk.

Livsmedelskontrollen ska enligt lag vara avgiftsfinansierad och sträva efter full kostnadstäckning. I praktiken täcker avgifterna inte allt arbete, såsom hantering av klagomål, RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed), information till företag och allmänheten med mera. Enligt kommunallagen får kommuner inte ta ut högre avgifter än vad som motsvarar kostnaderna för de tjänster som tillhandahålls. För att täcka finansieringsbehovet beviljar Miljö- och stadsbyggnadsnämnden ett årligt anslag, som för 2026 uppgår till 2,3 miljoner kronor.

Tid avsatt för livsmedelskontroll

I Nacka finns cirka 650 registrerade livsmedels- och dricksvattenanläggningar som Miljö- och stadsbyggnadsnämnden ansvarar för. För år 2026 avsätts 4 900 timmar (4,2 årsarbetskrafter) fördelat på 5 inspektörer för livsmedelskontroll. Tabell 1 nedan visar förändring i tid för livsmedelskontroll i Nacka de senaste åren.

Tabell 1. Tid för planerad och utförd livsmedelskontroll 2022–2025, prognos för 2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Årsarbetskraft	5,2	5,5	4,5	4	4,2
Planerad tid i kontrollplan	6 200 h	6 600 h	5 300 h	4 700 h	4 900 h
Utfall årsarbetskraft	5,6	5	3,5	3,7	-
Utförd kontrolltid	6 670 h*	6 000 h	4 300 h**	4 400 h	-

* Mer tid har lagts på planerad tid i stället för OH

**Den nya riskklassningsmodellen infördes

Tabell 1 visar att antalet planerade timmar för livsmedelskontroll har varierat mellan åren 2022 och 2025. Den lägre planerade tidsnivån sedan 2024, då den nya riskklassningsmodellen infördes, förväntas bli det nya normalläget och utgör därför basnivån för planeringen. Den nya riskklassningsmodellen har medfört att verksamheter i sista ledet av livsmedelskedjan, såsom restauranger, skolor och förskolor, som utgör majoriteten av de kontrollerade anläggningarna i Nacka kommun, får färre planerade kontroller. För 2026 är antalet årsarbetskrafter planerat på ungefär samma nivå som 2025.

En potentiell konsekvens av den minskade frekvensen i planerad kontroll är att antalet händelsestyrda kontroller, exempelvis uppföljande kontroller, kan öka. Detta kan innebära att livsmedelskontrollen behöver förstärkas med ytterligare resurser kommande år för att säkerställa att kontrollmyndigheten kan kontrollera alla verksamheter inom en femårsperiod. För att hålla kontrollarbetet i balans är det därför viktigt att kontinuerligt följa hur den nya riskklassningsmodellen påverkar intäkterna samt att månadsvis följa nyckeltal såsom antal utförda kontroller, delegationsbeslut, nya registreringar samt inkomna klagomålsärenden.

Kvalitetsarbete medför högt nöjd-kund-index

Miljötillsynsenheten har ett system för kvalitetsarbete och arbetar med ständiga förbättringar för att säkerställa rättssäkerhet, hög kvalitet och effektivitet inom enhetens verksamhetsområde. Enkätundersökningar utförs regelbundet för att få synpunkter från livsmedelsanläggningar som varit i kontakt med myndigheten i anmälningsärenden och vid kontroll. År 2025 har livsmedelskontrollen ett högt nöjd-kund-index (NKI) på totalt 79 i november. För enbart gruppen företag, där kommunala verksamheter och privatpersoner inte räknas med, var NKI 77 vid samma tillfälle

Ekonomiska konsekvenser

Livsmedelskontrollen, som till stor del finansieras genom avgifter, syftar till att säkerställa säker mat och att konsumenter inte vilseleds. Den planerade tillsynen är riskbaserad så att verksamheter med hög risk prioriteras samtidigt som de får vägledning och krav på åtgärder vid brister. Tillsynen är även förebyggande för att undvika problem innan de uppstår. Sammantaget fungerar kontrollen som ett verktyg för att skydda konsumenter, stödja seriösa företag och främja sund konkurrens, vilket gynnar de flesta verksamheter som får kontroll.

Konsekvenser för barn

Tillsynen syftar till en säker och hälsosam miljö, vilket är bra för barn på både kort och lång sikt.

Konsekvenser för klimat och miljö

Livsmedelskontrollen syftar till att säkerställa trygg och säker mat samt förebygga hälsorisker. Genom kontroller och krav på egenkontroll uppmuntras verksamheter att använda hållbara produktionsmetoder, till exempel hantera avfall och minska matsvinn. Detta leder inte bara till säkrare livsmedel utan har också positiva effekter på klimat och miljö, eftersom bättre hantering minskar utsläpp, föroreningar och resursslöseri.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse daterad den 13 november 2025

Bilaga 1. Kontrollplan enligt livsmedels- och dricksvattenlagstiftningen 2026

Emma Rosengren
Enhetschef
Miljötillsynsenheten

Jessenia Amau Mallque
Gruppchef
Miljötillsynsenheten